



Πρώτη γενιά προσφύγων, στην πλειονότητά τους Πόντιοι από την Κερασούντα, Σαμψούντα και Σάντα, που εγκαταστάθηκαν το 1923 και 1924 στο Οχυρό (1934).

Παντελής Σοφιανός, *Οικισμός Οχυρού Δήμου Νευροκοπίου*, Θεσσαλονίκη, 2008.

(Οι πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής, μετά τη δοκιμασία του ξεριζωμού από τις πατρογονικές εστίες, μπήκαν σε νέα δοκιμασία: στην αγωνιώδη περιπλάνηση για αναζήτηση τόπου εγκατάστασης στη Νέα πατρίδα, αλλά και για αναζήτηση των συγγενών, συγχωριανών ή συντοπιτών που έχασαν, άλλοι μέσα στη θύελλα του αιματηρού διωγμού και άλλοι της εσπευσμένης αναχώρησης.

Από τη Θεσσαλονίκη βαγόνια υπερπλήρη προσφύγων κατέφθαναν στη Δράμα. Στέλνονταν σκόπιμα εδώ από τις αρμόδιες υπηρεσίες, που καλλιεργούσαν την προσδοκία μιας ευκολότερης εγκατάστασης στη Δράμα των μεγάλων, αναξιοποίητων γεωργικών εκτάσεων και των πολυάριθμων κατοικιών που εγκατέλειπαν οι πολυπληθείς Μουσουλμάνοι της περιοχής).

Λακτάρα για ρίζωμα

[...] Με το πάτημα στην ξηρά, μπαίνουν ανάμεσα στους ξένους και ρωτούν: «Από πού είστε; Από πού έρχεστε;»

Έτσι και οι δικοί μας ρωτούσαν: «Ποιος είναι από την Σαμψούντα και τα χωριά της;»

Όπου κι αν κατέβαιναν σε λιμάνι ή σιδηροδρομικό σταθμό, έτρεχαν, έψαχναν, ρωτούσαν. Τους είπαν πως πολλοί από την μητροπολιτική επαρχία Αμάσειας με έδρα την Σαμψούντα, τράβηξαν στ' ανατολικά. Πολλοί έλεγαν πως στο Νομό Δράμας υπάρχουν πάρα πολλοί ανταλλάξιμοι Τούρκοι. Η στέγη που στερήθηκαν άλλοι ένα χρόνο και άλλοι μέχρι εφτά, ήταν πρώτη ανάγκη μετά την τροφή.

Ο πατέρας μου το πρωί μπήκε στο τρένο και το απόγευμα με το φως βρέθηκε στο σιδηροδρομικό σταθμό. Γύρω μια μεγάλη έκταση ήταν γεμάτη από κινούμενο κύμα κόσμου ανάμεσα σε πρόχειρα σημειμένες παράγκες και αυτοσχέδιες σκηνές, χειρότερες από τις πιο φτωχικές των τσιγγάνων. Το σταθμό ένω-νε με την κεντρική πλατεία της πόλης δρόμος ενός χιλιόμετρου σαν τεντωμένο σχοινί.

Οι αρχές είχαν στήσει άτυπες επιτροπές από πρόσφυγες κοινής καταγωγής και παρέπεμπαν τους νεοφερμένους σ' αυτές. Σινωπείς, Παφραλήδες, Σαμψούντιοι, Ορτουλούδες, Κερασούντιοι, Αργυρουπολίτες, Τραπεζούντιοι κλπ.

Τα μέλη των επιτροπών με εντολή του Διοικητή (Υπουργού) Μακεδονίας-Θράκης με έδρα την Κομοτηνή, προωθούσαν με πολλές υποσχέσεις τους πρόσφυγες προς τα σύνορα. Τους έδειχναν τους στοιβαγμένους στις αλάνες, στις παράγκες, στ' αντίσκηνα και στις σκοτεινιές, για ν' απογοητευτούν, και τους έταζαν γρήγορη αποκατάσταση με σπίτια και γη.

Κάποια τρόφιμα για τις πρώτες μέρες πρόσφεραν έστω και συμβατικά, ένα αίσθημα προστασίας άκρως απαραίτητο για τις συνθήκες ζωής τους κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Προορισμός τους από τις επίσημες αρχές η προώθηση στα βόρεια. Ακόμη και αστούς παρέσυραν προς τα σύνορα του ορεινού όγκου: το Νευροκόπι, το Σιδηρόνερο, Παρανέστι και τα χωριά τους.

Μέχρι και μικρά χρηματικά ποσά τους έδιναν για ν' αγοράσουν ψωμιά και τους υπόσχονταν πολύ σύντομα αληθινές αποζημιώσεις.

Περισσότερο όμως τόνιζαν το θέμα της υγείας, στους ετοιμόρροπους οργανισμούς τους από τις κακουχίες. Τους έλεγαν πως κάτω εδώ στον κάμπο θα τους φάει η φυματίωση και ο ελώδης πυρετός. Τους συμβούλευαν μάλιστα να μην πλησιάζουν τους ανθρώπους που είχαν κίτρινη όψη και έβηχαν, ακόμη και αν ήταν συγγενείς τους.

Στο σιδηροδρομικό σταθμό και στην πλατεία της Δράμας ντελάληδες φώναζαν:

«Εδώ οι Μικρασιάτες! Εκεί οι Θρακιώτες! Μπροστά οι Πόντιοι και πίσω οι Καππαδόκες!»

Οι επίσημες οδηγίες ξεχώριζαν αστούς και αγρότες. Προηγούνταν οι επαγγελματίες, οι έμποροι, οι μπακάληδες, οι εστιάτορες, οι φουρνάρηδες, οι καφετζήδες, οι ραφτάδες, οι υφασματέμποροι, οι δάσκαλοι, οι δικηγόροι, οι ψαράδες, οι σιδηρουργοί, τενεκετζήδες, οι καροποιοί κλπ.

Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στηριζόταν στην τοποθέτηση συμπατριωτών τους στις επιτροπές και όλους τους άλλους τους προωθούσαν στα σύνορα. Και μόλις έφταναν εκεί, οι άνθρωποι του Εποικισμού φρόντισαν να τους παραχωρηθεί ένα δωμάτιο

για κάθε οικογένεια στα σπίτια των μουσουλμάνων κατοίκων.

Όλα τα χωριά του ορεινού όγκου ήταν κατοικημένα από μουσουλμάνους με εξαίρεση μερικά, όπως ο Βώλακας, το Περιθώρι, το Βαθύτοπο το Παγονέρι.

Σχετικά σύντομα είδαν οι πρόσφυγες ότι οι μουσουλμάνοι δεν φεύγουν, γη να καλλιεργήσουν δεν υπήρχε ελεύθερη και άρχισαν να υποφέρουν από την πείνα, την απομόνωση και τα πρώτα κρύα περόνιαζαν τα μισόγυμνα κορμιά τους. Κάποιοι μάλιστα αποφάσιζαν να εγκαταλείψουν την περιοχή. Όμως τέθηκαν σε εφαρμογή αυστηρά μέτρα για όσους το επιχειρούσαν.



Δραματική έκκληση του μητροπολίτη Λαυρεντίου, για τη διάσωση των προσφύγων που είχαν εγκατασταθεί στα παραμεθόρια του νομού.

Θάρρος, 24.09.1924.

Ο καιρός περνούσε, οι πληγές του σώματος θεραπεύονταν, της ψυχής όμως όχι.

Όσοι επέζησαν και βρέθηκαν στη Ελλάδα, ανταμώνονταν με τους δικούς τους, αγκαλιάζονταν, έλεγαν κ' έκλαιγαν. Μπήκαν επισκέπτες στα σπίτια των μουσουλμάνων που θα έφευγαν. Όσοι έμειναν στον κάμπο, άρχισαν με τον καιρό να στήνουν γύρω από την πόλη δικές τους συνοικίες και χωριά ή να στεγάζονται σε χάνια, αποθήκες και αλλού με τη φροντίδα της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.).

Με απροσδόκητα γρήγορους ρυθμούς, οι ξεριζωμένοι δουλεύουν τη γη, σπέρνουν, θερίζουν, ασκούν επαγγέλματα, εμπόριο και βιοτεχνία και προκόβουν σε όλους τους τομείς.

Ζευγαρώνουν και κάνουν πολλά παιδιά, για ν' ακούσουν τα ονόματα των ανθρώπων που έχασαν.

Στο χωριό μας [Σ.τ.Ε.: το Πέρασμα, τότε οικισμός της Κοινότητας Παγονερίου] π.χ. μόνο δύο οικογένειες, του Σταύρου Σιδηρόπουλου και του Φωτιάδη Γεωργίου, είχαν δύο παιδιά. Όλες οι άλλες είχαν από τρία ως εννιά. Η δίψα για επιβίωση και η λαχτάρα για ρίζωμα μάχονταν την καθυστέρηση και την αναβολή.

Δεν έλειπαν βέβαια και εκείνοι που διέβλεπαν τον κίνδυνο εγκλωβισμού τους σε τόπο που δεν κάλυπτε τις μελλοντικές τους προσδοκίες. Ήταν αυτοί που άφησαν προγονικά εδάφη και κοινωνικό βίο άσχετο με αυτόν που τους δέχτηκε, όπως ο πατέρας μου που άφησε εύφορο τσιφλίκι 2500 στρεμμάτων και 3000 χρυσές λίρες στην Οθωμανική Τράπεζα της Σαμψούντας και δεν αποζημιώθηκε ούτε δραχμή. Γρήγορα κατάλαβαν πως θα αντιμετώπιζαν ανυπέρβλητες γι' αυτούς δυσκολίες, σχετικές με την ανεπάρκεια της καλλιεργήσιμης γης, θέματα επικοινωνίας με τον άλλο κόσμο.

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του συμπολίτη μας, συγγραφέα και ερευνητή της τοπικής ιστορίας Βασίλη Χατζηθεοδωρίδη *Σαν τα πουλιά στη μπόρα*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., 2020. Ευχαριστούμε θερμά τον κ. Χατζηθεοδωρίδη για την τόσο πρόθυμη ανταπόκρισή του.

Η συντακτική ομάδα της ιστοσελίδας Πύλη της Δράμας